

Тема14. НАСТУПНІСТЬ В РОБОТІ ЗДО І ШКОЛИ

План.

1. Наступність у роботі ЗДО і школи: суть і значення.
2. Своєрідність підготовки дітей до школи.
3. Показники готовності дитини до навчання в школі.
4. Знайомство дітей дошкільного віку зі школою.
5. Робота з сім'єю по підготовці дітей до школи.

Основні педагогічні поняття: наступність, показники готовності до школи, мотиваційна готовність, спеціальна готовність, інтелектуальна емоційно-вольова готовність, фізична готовність.

Завдання для самостійної роботи:

- Консультація для батьків «Завтра в школу»
- Дібрати діагностичні методики для визначення готовності дитини до школи
- Скласти план-бесіду для дітей старшого дошкільного віку про школу.
- Зробити порівняльний аналіз програми і програми 1 класу школи.

Література:

- Буре Р. «Готовим детей к школе» М. 1987 г.
- «Завтра в школу»/За ред. В.К. Котырло, К. 1977 г.
- Кондратенко Т.Д., Котырло В.К., Ладывир С.А. «Обучение старших дошкольников» К.1986 г.
- „Наступність у навчально-виховній роботі дитячого садка і школи”/ За ред. З.Н. Борисової. К.1985 р.
- Петроченко Г.Г. «Развитие детей 6-7 лет и подготовка их к школе» /под ред. А.М.Леушиной – Минск., 1982 г.

Розвиток шкільної освіти і дошкільного виховання відбувається на основі психологічних принципів індивідуалізації й особистісної орієнтованості освітньо-виховного процесу. Впровадження в життя цих принципів дає змогу кожній школі визначити, який рівень підготовки до навчання мають діти, що вступають до першого класу конкретного села чи району великого міста; наскільки розвиток дітей залежить від екологічної ситуації, від соціально-економічних умов у сім'ї; виявити дітей, рівень розвитку яких відповідає віковим нормативам, а також тих, у кого занижені або високі вікові показники розвитку.

Створення психологічної теорії розвитку дитини в дошкільні роки, необхідність виділення етапу підготовки до шкільного навчання, визначення структури і змісту такої індивідуальної характеристики дитини, як психологічна готовність до шкільного навчання, що складається в умовах дошкільного виховання до семирічного віку було обґрунтовано в дослідженнях, які проводились під керівництвом О.В. Запорожця, Г.С. Костюка, Л.А. Венгера, М.І. Лисіної, М.М. Поддякова.

В умовах дошкільного виховання особливе значення в розвитку особистості дитини має гра як провідна діяльність, а також спілкування з дорослими, ровесниками, різні види дитячої продуктивної діяльності – конструювання, малювання, ліплення, доступна праця, в процесі яких виховуються якості, що складуть психологічну готовність до шкільного навчання.

У педагогічній та психологічній літературі феномен *"готовність до шкільного навчання"* трактується як загальна розвиненість особистості, яка дозволяє дитині включитися в систематичний процес виховання і навчання і успішно освоїти його зміст, як цілісна система властивостей і якостей, які повинен придбати дошкільник у своєму фізичному, розумовому й естетичному розвитку.

З нашого погляду, потребує уточнення поняття готовності до шкільного навчання. В Українському педагогічному словнику подано визначення цього чинника неперервності освітнього процесу як сукупності "морфологічних і психологічних особливостей дитини старшого дошкільного віку, яка забезпечує успішний перехід до систематичного організованого шкільного навчання", наголошуючи на обумовленість "дозріванням організму дитини, зокрема її нервової системи, ступенем сформованості особистості, рівнем розвитку психічних процесів (сприймання, уваги, пам'яті, мислення) тощо". Поряд із терміном "готовність до шкільного навчання" науковці вживають майже синонімічний йому термін "шкільна зрілість", вбачаючи різницю між ними в тому, що другий більшою мірою відбиває психофізіологічний аспект дозрівання організму, тоді як перший охоплює такі компоненти, як мотиваційну, вольову, розумову, комунікативну й мовленнєву готовність.

Одна із головних проблем сьогодення – створити умови для своєчасного, повноцінного всебічного розвитку дітей.

Одне із завдань ЗДО – підготувати дитину до найближчого майбутнього життя – до школи.

Принцип наступності – один з найголовніших психолого - дидактичних принципів, який передбачає встановлення взаємозв'язків між дошкільною ланкою освіти і початковою школою за *напрямами*:

- Психофізичного розвитку дітей.
- Завдань формування особистості.

- Змісту освіти.
- Методів навчання і виховання.

Така взаємозалежність і взаємна орієнтація двох послідовних ланок освіти забезпечує процесом навчання й розвитку неперервний і перспективний характер.

Що вимагає від дитини сучасна школа?

- Фізичного і психічного здоров'я.
- Розумова готовність до сприйняття подальшого складнішого матеріалу.
- Сформовані моральні якості.
- Сформовані вольові риси характеру.
- Самостійність.

Готуючи дітей до школи вихователі повинні сформувані у них готовність до навчання у школі (опера на знання з психології).

Готовність до навчання в школі – інтегрована характеристика психічного розвитку дитини, яка складається на завершення дошкільного дитинства і включає компоненти, що зумовлюють успішну адаптацію дитини до умов і вимог школи.

Що повинен знати вихователь старшої групи? Перш за все напрями сучасної школи, знати за якими програмами працюють початкові школи, ознайомитись з програмою 1 класу школи, визначити, що є спільного у навчанні математики. Розвитку мовлення. Обов'язково на початку вересня домовитись з вчителем про взаємовідвудування уроків (не менш 10 уроків).

Проаналізувавши методи, прийоми, вимоги вчителя до учнів і дані спостережень, використовувати в роботі з дошкільниками (не переносити шкільне навчання в ЗДО, пам'ятати про вікові особливості дітей дошкільного віку).

Говорячи про програму треба усвідомити, що вона є державним документом, в якому розкриваються завдання і зміст навчальної дисципліни, визначаються обсяг і послідовність вивчення тем.

Сучасна школа щоразу підвищує вимоги до всебічного розвитку дітей, особливо до інтелектуального. Ці вимоги пов'язані з новими напрямами роботи школи: гімназії, ліцеї, колегіуми, математичний напрям роботи школи, робота школи за авторськими програмами, розвиваюче навчання, школи з поглибленим вивчення певного предмету. Всі ці напрями роботи шкіл вимагають від дітей підвищеного інтелектуального розвитку.

Тому вихователь повинен знати якого типу школа знаходиться в оточенні ЗДО, в які школи підуть діти старшої групи. Відповідно до цих знань вихователь і повинен готувати дитину до школи.

Перш за все необхідно звернути увагу на мислення і мову дітей, і приділити цьому питанню якомога більше уваги у всіх видах діяльності. По друге – формувати у дітей логічне судження, тобто, не тільки навчити арифметичним діям, а й пояснювати (міркувати, доводити). Наукові дослідження доводять, що розвиток мислення і мови необхідно здійснювати за допомогою розвиваючих ігор, дидактичних ігор, інтелектуальних ігор, пальчикових ігор.

Значення наступності в роботі ЗДО і школи:

- ✓ Забезпечує поступовий перехід від дошкільного періоду до шкільного.
- ✓ Наступність утворює прості для реалізації в педагогічному процесі ЗДО і школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання та навчання.

- ✓ Сприяє переходу до умов шкільного навчання з найменшими для дітей психологічними труднощами.
- ✓ Підвищує ефективність навчання дітей з перших днів перебування в школі.
- ✓ Є передумовою спадкоємності навчання і виховання.

Морфологічна готовність

Фізіологічна готовність:

довжина тіла, маса тіла і окружність грудної клітини
розвиток дрібної моторики руки і зорово-рухової координації

Фізичний розвиток:

позитивні зміни у фізичному розвитку
поява корисних рухових якостей
розвиток дрібної мускулатури пальців рук

Біологічний вік:

- ступінь окостеніння скелета лівої руки
- зубний вік
- зрілість кори головного мозку

Психологічна готовність

Інтелектуальний компонент: *(увага, пам'ять, сприймання, мислення, мова)*

розвиток інтелектуальної готовності до навчання в школі припускає:

- диференційоване сприйняття;
- аналітичне мислення (здатність пізнання основних ознак та зв'язків між явищами, здатність відтворити зразок);
- раціональний підхід до дійсності (ослаблення ролі фантазії);
- логічне запам'ятовування;
- інтерес до знань, процесу їх отримання за рахунок додаткових зусиль

2. Емоційно-вольовий компонент: *готовність до довільної регуляції своєї пізнавальної діяльності, сформованість механізмів вольової регуляції дій і поведінки в цілому, розвиток емоційної стійкості.* Наступні параметри:

- уміння дітей свідомо підпорядковувати свої дії правилу, узагальнено визначаючому спосіб дії;
- уміння орієнтуватися на задану систему вимог;
- уміння уважно слухати говорящого і точно виконувати завдання, пропоновані в усній формі;
- уміння самостійно виконувати необхідне завдання по зоровому сприйманому зразку.

Фактично, це параметри розвитку довільності, що є частиною психологічної готовності до школи, на які спирається навчання в 1 класі.

Важливе значення для емоційно-вольової готовності має навчання дитини, урахування не тільки «кількості» допомоги що надається дитині при рішенні розумової задачі, але і її «якості», оскільки утруднення в навчанні можуть бути пов'язані не тільки з недоліками розумового розвитку, але і з емоційно-вольовими особливостями учня.

3. Мотиваційний компонент *відображає бажання чи небажання дитини навчатися.* Наявність у дитини внутрішньої позиції школяра виявляється у тому, що вона «рішуче відмовляється від дошкільно-ігрового, індивідуально-безпосереднього способу існування» і виявляє яскраво позитивне ставлення до нового – шкільного

змісту занять, до нових шкільних форм цих занять і до нового – шкільного типу взаємин з дорослим як з учителем. Саме таку позитивну спрямованість на школу як на власне навчальний заклад Т.А. Нежнова розглядає як найважливішу передумову благополучного входження дитини в шкільно-учбову діяльність, тобто прийняття нею відповідних вимог і повноцінного включення в учбовий процес.

4. Особистісний компонент - *певне відношення до себе; продуктивна навчальна діяльність припускає адекватне ставлення дитини до своїх здібностей, результатів роботи, поведінці, тобто певний рівень розвитку самосвідомості.* До кінця дошкільного віку дитина вже є у певному значенні особистістю. Вона добре усвідомлює свою статеву приналежність, знаходить собі місце у просторі та часі; орієнтується в сімейно-родинних стосунках і уміє будувати відносини з дорослими і однолітками: має навички самовладання, уміє підпорядкувати себе обставинам, бути непохитною в своїх бажаннях; вже розвинута рефлексія. Найважливішим досягненням в розвитку особистості дитини виступає переважання почуття “Я повинен” над мотивом “Я хочу”.

Соціальна готовність

- відношення до іншої людини як вищої цінності, - прояв доброти, уваги, турботи, допомоги, милосердя

- пізнання іншої людини (дорослого, однолітка), здатність зрозуміти її особливості, інтереси, потреби, побачити труднощі, які перед нею виникли, помітити зміни настрою, емоційного стану

- вибір адекватних ситуацій, способів спілкування, етнічних ціннісних зразків поведінки

Таким чином, вказані компоненти готовності до навчання в школі являють собою необхідний та достатній рівень психічного розвитку дитини до нормального навчання в школі по програмі будь-якої складності, але грамотної та адекватної віку першокласника. Якщо дитина бажає вчитися, старанно виконує всі вимоги вчителя, вміє працювати за зразком та за правилом, має добрий рівень навчання, то в школі у цього першокласника не повинно виникнути особливих проблем.

Умови тісного контакту ДНЗ і школи:

- Постійність зв'язків ДНЗ і конкретної школи;
- Довго тривалість співробітництва;
- Плановість і система в співробітництві;
- Комплексність вирішуваних завдань.

Основою співробітництва є розгорнутий перспективний план спільної роботи, в якому формуються головні завдання, зміст роботи, конкретні форми роботи, строки, відповідальність.

Значення:

- Забезпечує поступовий перехід від дошкільного періоду до шкільного.
- Наступність утворює прості для реалізації в педагогічному процесі д/с і школи єдиної, динамічної та перспективної системи виховання і навчання.
- Сприяє переходу до умов шкільного навчання з найменшими для дітей психологічними труднощами.
- Підвищує ефективність навчання дітей з перших днів перебування в школі.

- Наступність є передумовою спадкоємності навчання і виховання.

Робота з сім'єю по підготовці дітей до школи.

Поради батькам: як підготувати дітей до школи

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання полягає в тому, щоб до часу вступу до школи в неї склалися психологічні риси, властиві школяру.

А в дошкільному віці виникають поки тільки задатки цього перетворення в учня: бажання вчитися, стати школярем, уміння керувати своєю поведінкою і своєю діяльністю, достатнім рівнем розумового розвитку і розвитку мови, наявність пізнавальних інтересів і, звичайно, знань і навичок, необхідних для шкільного навчання.

Що можна і чого не можна робити до школи?

Зовсім не слід:

- * змінювати режим дня дитини: позбавляти її денного сну, довгих прогулянок, ігор;

- * оцінювати все, що робить малюк, так, як оцінюється діяльність учня;

- * „проходити” з дитиною програму першого класу, насильно замінюючи гру навчанням.

Необхідно:

- * прищепити дитині інтерес до пізнання довкілля, навчити спостерігати, думати, осмислювати побачене і почуте;

- * навчити її долати труднощі, планувати свої дії, цінувати час. Учити дитину слухати і чути оточуючих, поважати чужу думку, розуміти, що власні бажання потрібно узгоджувати з бажаннями інших людей, прагнути реально оцінювати свої дії і досягнення.

Світогляд дитини, знання, які вона має про довкілля, які засвоїла, коли пощастило подорожувати з батьками, з ваших розповідей, бесід, домашніх завдань, з книжок, радіо, телевізора, від друзів тощо:

- * що знає дитина про себе (прізвище, ім'я, адресу), про свою родину (як звуть батьків, ким вони працюють, що роблять на роботі), про своє село, місто, вулицю (трохи історії, назви вулиць, важливі місця, видатні люди);

- * що знає про явища природи: пори року, їх послідовність (яка пора року настане після літа, а яка після весни, назвати всі по порядку), місяці кожної пори року, їх загальна кількість і послідовність; дні тижня частини доби; про Сонце, дощ, сніг, урожай, що таке борошно, цукор, із чого роблять хліб;

- * що знає дитина про світ;

- * улюблені книжки, музика, вірші, казки, оповідання, письменники, художники, композитори;

- * що знає про дорослих людей: за віком, професіями, які бувають люди вдома і на роботі, серед людей, на вулиці – за своєю вихованістю-невихованістю; добротою, чуйністю-байдужістю; яких людей треба поважати, а яких боятися; звідки на думку дитини, беруться порядні і непорядні люди;

- * що знає дитина про сучасну техніку, транспорт. Перш ніж почати читати, дитина повинна навчитися слухати, із яких звуків складаються слова, які вона промовляє. Вона має навчитися робити звуковий аналіз слів.